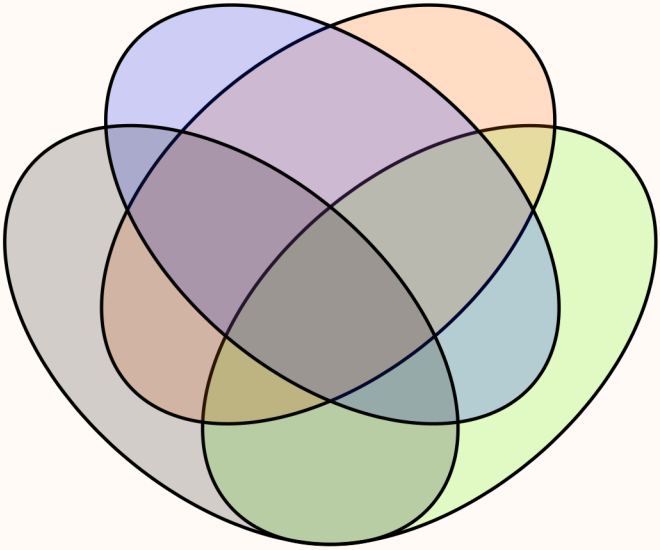
Ref. Ares(2024)9267099 - 29. 12. 2024

Sprievodca pre pracovníkov s mládežou

Intersekcionalita a prístup založený na ľudských právach v otvorenej práci s mládežou

Co-funded by the European Union

ECYC European Confederation of Youth Clubs

Podpora Európskej únie na vydanie tejto publikácie nepredstavuje schválenie obsahu, ktorý odráža iba názory autorov, a Európska únia nenesie zodpovednosť za žiadne použitie informácií v nej obsiahnutých.

2024

Úvod

Táto príručka je navrhnutá tak, aby podporila pracovníkov s mládežou pri integrácii prístupu založeného na ľudských právach (HRBA) a intersekcionality do ich každodennej praxe. Práca s mládežou zohráva kľúčovú úlohu pri posilňovaní postavenia mladých ľudí a prijatie týchto rámcov zabezpečuje, že nikto nezostane pozadu. HRBA sa zameriava na uznanie mladých ľudí ako držiteľov práv a podporu ich schopnosti uplatňovať si svoje práva, zatiaľ čo intersekcionalita nám pomáha pochopiť zložitosť ich identít a jedinečné výzvy, ktorým čelia.

Mladí ľudia sa nachádzajú vo formujúcej fáze svojho života, v ktorej sa formujú identity, rozvíjajú perspektívy a príležitosti sa buď vytvárajú, alebo strácajú. Využívaním prístupu založeného na ľudských zdrojoch a prierezového pohľadu môžu pracovníci s mládežou nielen riešiť individuálne potreby, ale aj pracovať na odstraňovaní systémových bariér, ktoré pretrvávajú nerovnosť. Táto príručka kombinuje teóriu a praktické nástroje a umožňuje odborníkom vytvárať inkluzívnejšie, spravodlivejšie a efektívnejšie programy pre mládež.

Táto príručka je štruktúrovaná tak, aby vyvážila teóriu s praxou. Úvodné kapitoly poskytujú úvod do HRBA a intersekcionality, vysvetľujú ich princípy, dôležitosť a relevanciu pre prácu s mládežou. Nasledujúce praktické časti ponúkajú podrobné metódy vykonávania intersekcionálnej analýzy a aplikácie HRBA v reálnych situáciách. Súčasťou príručky sú nástroje, ktoré pomáhajú pracovníkom s mládežou zmysluplne sa zaoberať týmito konceptmi a uplatňovať ich vo svojej práci s rôznymi skupinami mladých ľudí.

Či už ste s týmito konceptmi nováčikom alebo si chcete prehĺbiť svoje znalosti, táto príručka ponúka komplexné vysvetlenie, postrehy a cvičenia, ktoré pomôžu pracovníkom s mládežou budovať bezpečné, inkluzívne a posilňujúce prostredie pre každého mladého človeka na celom svete.

Pochopenie prístupu založeného na ľudských právach (HRBA)

Čo je HRBA v práci s mládežou?
Definícia, princípy arelevantnosť v práci s mládežou a neformálnom vzdelávaní

Ľudské práva sú univerzálne a vzťahujú sa na všetkých ľudí v celej ich rozmanitosti. Každý človek sa rodí slobodný a rovný v dôstojnosti a právach a mal by mať slobodu žiť svoj život, prosperovať sociálne a ekonomicky a podieľať sa na verejných záležitostiach. Ciele trvalo udržateľného rozvoja sú zakorenené v ľudských právach a prístup založený na ľudských právach je nevyhnutný pre ich účinnú realizáciu.

Prístup založený na ľudských právach znamená začlenenie všetkých platných noriem v oblasti ľudských práv do konkrétnej politiky a nielen riešenie konkrétnych porušení. To so sebou prináša potrebu integrovať normy v oblasti ľudských práv do akejkoľvek politiky, akčných plánov a implementačných procesov.

Podľa Európskej komisie je prístup založený na ľudských právach (HRBA) metodikou, ktorá uplatňuje tieto pracovné princípy:

- uplatňovanie všetkých ľudských práv pre všetkých;
- zmysluplná a inkluzívna účasť a prístup k rozhodovaniu;
- nediskriminácia a rovnosť;
- zodpovednosť a právny štát pre všetkých;
- a transparentnosť a prístup k informáciám.

HRBA oslovuje jednotlivcov ako držiteľov práv a umožňuje im poznať, uplatňovať si a užívať si svoje ľudské práva.

Medzinárodný rámec ľudských práv a jeho zásady tvoria jadro HRBA. HRBA podporuje krajiny pri plnení ich povinností a záväzkov v oblasti ľudských práv v súlade s právne záväznými zmluvami a dohovormi o ľudských právach, ktoré ratifikovali.

Cieľom HRBA je posilniť schopnosti nositeľov povinností aj držiteľov práv pri realizácii ľudských práv, ako aj riešiť výzvy, ako sú rodové nerovnosti, zmena klímy, zhoršovanie životného prostredia, porušovanie práv dieťaťa, zachovanie mieru a bezpečnosti a riadenie migrácie alebo reakcia na krízy, ako sú pandémie.

HRBA je založený na základných princípoch ľudských práv, a preto je:

- Univerzálne, pretože sa vzťahujú na všetky ľudské bytosti;
- Nedeliteľné, pretože všetky majú rovnaký význam a nemožno ich zaradiť podľa toho, či už ekonomického, politického, občianskeho, kultúrneho alebo sociálneho významu;
- Neodcudziteľné, pretože ich nemožno odobrať;
- Nezávislosť lebo sa ovplyvňujú navzájom bez možnosti úplnej nezávislosti

V rámci prístupu založeného na ľudských právach (HRBA) by všetky intervencie, politiky a technická pomoc mali byť zamerané na podporu realizácie ľudských práv. Bez ohľadu na sektor, krajinu alebo zainteresované strany HRBA zdôrazňuje rešpektovanie, ochranu a napĺňanie ľudských práv každého jednotlivca, pričom zahŕňa jeho plnú rozmanitosť.

Prístupy založené na ľudských právach v práci s mládežou sú rámce, ktoré uprednostňujú a dodržiavajú základné práva a dôstojnosť mladých ľudí. Tieto prístupy usmerňujú návrh, implementáciu a hodnotenie programov, politík a aktivít, ktorých cieľom je podporovať a posilňovať postavenie mládeže. Základné princípy prístupov založených na právach sú zakorenené v princípoch ľudských práv vrátane rovnosti, nediskriminácie, účasti, zodpovednosti a posilňovania postavenia.

Hoci HRBA vychádza zo štandardov a zásad v oblasti ľudských práv Všeobecnej deklarácie ľudských práv (VDĽP), zabezpečuje, aby všetky procesy používané pri programovaní, navrhovaní a implementácii rôznych opatrení podporovali základné ľudské práva a slobody.

Prístupy založené na ľudských právach uznávajú, že mladí ľudia, rovnako ako všetci jednotlivci, majú nárok na určité inherentné ľudské práva vrátane práva na vzdelanie, zdravie, účasť a ochranu pred ujmou. Prístupy založené na právach sú preto predovšetkým založené na uznaní ľudských práv.

Tieto prístupy zdôrazňujú, že všetci mladí ľudia bez ohľadu na ich pôvod, etnickú príslušnosť, pohlavie, sexuálnu orientáciu, sociálno-ekonomické postavenie alebo akékoľvek iné charakteristiky by mali mať rovnaký prístup k príležitostiam a zdrojom. Preto je nediskriminácia kľúčovým princípom prístupu založeného na právach. Práca s mládežou založená na ľudských právach aktívne zapája mladých ľudí do rozhodovacích procesov, ktoré ovplyvňujú ich životy. Oceňuje ich perspektívy, skúsenosti a príspevky a zabezpečuje, aby zohrávali zmysluplnú úlohu pri formovaní programov a politík. Účasť a začlenenie všetkých mladých ľudí zohrávajú zásadnú úlohu pri dosahovaní spravodlivosti.

Cieľom prístupov založených na právach je posilniť postavenie mladých jednotlivcov tým, že im poskytne nástroje, vedomosti a zručnosti, ktoré potrebujú na uplatňovanie svojich práv, informované rozhodovanie a aktívnu účasť na živote svojich komunít. Okrem toho, práca s mládežou založená na prístupoch založených na právach berie na zodpovednosť zodpovedných subjektov (ako sú vlády, inštitúcie a organizácie) za plnenie ich povinností rešpektovať, chrániť a napĺňať práva mladých ľudí. Tieto prístupy sa zameriavajú na znižovanie rozdielov a podporu sociálnej spravodlivosti riešením systémových nerovností a prácou na inkluzívnejšej a spravodlivejšej spoločnosti.

Prístupy založené na ľudských právach v práci s mládežou zabezpečujú, aby boli mladí ľudia rešpektovaní ako držitelia práv, aktívni účastníci a činitelia zmeny. Integráciou týchto princípov do programov a iniciatív pre mládež môžu odborníci vytvoriť prostredie, v ktorom sú práva mladých ľudí nielen uznávané, ale aj dodržiavané, čo vedie k spravodlivejším a posilnenejším komunitám.

Od prístupu založeného na potrebách k prístupu založenému na ľudských právach

Ľudské práva a základné ľudské potreby sú vzájomne prepojené. Ľudské práva, ktoré sa vzťahujú na každého človeka ako základný aspekt ľudstva, možno chápať ako právo napĺňať alebo vlastniť ľudské potreby. Tieto potreby slúžia ako základ ľudských práv. Ako sa hovorí

„Za ľudskými právami sa skrývajú slobody a potreby také základné, že ich popieranie ohrozuje samotnú ľudskú dôstojnosť."

Základné ľudské potreby zahŕňajú požiadavky, ktoré jednotlivci potrebujú na dosiahnutie úrovne fungovania, ktorá je v súlade s etickou koncepciou prijateľného minima. Tieto koncepcie zahŕňajú rôzne hodnoty, ako je ľudská dôstojnosť a vyhýbanie sa vážnej ujme. Potreby, ktoré tieto koncepcie implikujú, zvyčajne zahŕňajú základné úrovne fyzickej a duševnej pohody.

Keďže ľudské práva sú univerzálne, nedeliteľné, neodňateľné a vzájomne závislé, cieľom je zabezpečiť dosiahnutie všetkých ľudských práv pre každého jednotlivca ako zavedenú etickú koncepciu prijateľného minima.

Podľa Programu vzdelávania mládeže v oblasti ľudských práv Rady Európy je veľmi dôležité založiť vzdelávaciu prácu v oblasti ľudských práv na nasledujúcom procese: učenie sa o ľudských právach, prostredníctvom nich a pre ľudské práva. V praxi to:

- vychádza z toho, čo ľudia už vedia, z ich názorov a skúseností, a na tomto základe im umožňuje spoločne vyhľadávať a objavovať nové myšlienky a skúsenosti (učenie sa o ľudských právach);
- povzbudzuje mladých ľudí, aby sa zapájali do diskusií, prispievali do nich a učili sa jeden od druhého čo najviac (učenie sa prostredníctvom ľudských práv);
- podporuje ľudí v premieňaní svojich vedomostí na jednoduché, ale účinné činy, ktoré demonštrujú ich odmietanie nespravodlivosti, nerovnosti a porušovania ľudských práv (učenie sa pre ľudské práva).

Ľudské práva preto nie sú len abstraktné pojmy; sú učené, praktizované, verené v ne a bojované za ne.

V oblasti práce s mládežou je prijatie prístupu založeného na ľudských právach kľúčové pre dosiahnutie ideálneho prepojenia medzi uplatňovaním ľudských práv a ich dodržiavaním ako základnej hodnoty.

Prístup založený na právach kladie ľudské práva do centra pozornosti a snaží sa posilniť postavenie jednotlivcov, aby si uplatňovali svoje práva a zúčastňovali sa na rozhodovacích procesoch. Zatiaľ čo prístup založený na potrebách sa zameriava na uspokojovanie okamžitých potrieb a zlepšovanie blahobytu riešením špecifických potrieb. Oba prístupy majú svoje výhody a môžu sa navzájom dopĺňať. Prístup založený na právach zabezpečuje, aby sa s jednotlivcami zaobchádzalo dôstojne a aby mali prístup k svojim nárokom, zatiaľ čo prístup založený na potrebách reaguje na okamžité výzvy.

Obrázok 1: Štyri fázy procesu riadenia projektov, ktoré vedú k prístupu založenému na HRBA

Prevzaté z praktickej príručky pre realizáciu ľudských práv na vodu a sanitáciu prostredníctvom programov od organizácie Human Right 2 Water

Kľúčové zložky prístupu založeného na ľudských právach

Prístup založený na ľudských právach spočíva v posilnení postavenia ľudí, aby poznali a uplatňovali si svoje práva, a v zvýšení schopností a zodpovednosti jednotlivcov a inštitúcií, ktoré sú zodpovedné za rešpektovanie, ochranu a napĺňanie práv.

Preto prístup založený na ľudských právach v práci s mládežou spočíva v zabezpečení toho, aby boli štandardy aj zásady ľudských práv integrované do tvorby politík, ako aj do každodenného fungovania práce s mládežou.

Existujú základné princípy, ktoré majú zásadný význam pri uplatňovaní prístupu založeného na ľudských právach v akejkoľvek praxi vrátane práce s mládežou. Sú to: účasť, zodpovednosť, nediskriminácia a rovnosť a posilnenie postavenia.

Účasť – každý má právo podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú jeho samotného, jeho ľudské práva a rozvoj spoločnosti vo všeobecnosti. Účasť musí byť aktívna, slobodná a zmysluplná a musí venovať pozornosť otázkam dostupnosti vrátane prístupu k informáciám vo forme a jazyku, ktorému rozumie. Zodpovednosť – vyžaduje si účinné monitorovanie noriem v oblasti ľudských práv, ako aj účinné nápravné opatrenia v prípade porušenia ľudských práv. Aby bola zodpovednosť účinná, musia existovať vhodné zákony, politiky, inštitúcie, administratívne postupy a mechanizmy nápravy s cieľom zabezpečiť ľudské práva.

Nediskriminácia a rovnosť – prístup založený na ľudských právach znamená, že všetky formy diskriminácie pri uplatňovaní práv musia byť zakázané, predchádzané a eliminované. Vyžaduje si to tiež uprednostnenie tých, ktorí sa nachádzajú v najviac marginalizovaných situáciách a čelia najväčším prekážkam pri uplatňovaní svojich práv.

Posilnenie postavenia – Prístup založený na ľudských právach znamená, že jednotlivci a komunity by mali poznať svoje práva. Znamená to tiež, že by mali byť plne podporovaní v účasti na tvorbe politík a postupov, ktoré ovplyvňujú ich životy, a v tom, aby sa mohli v prípade potreby dovolávať svojich práv.

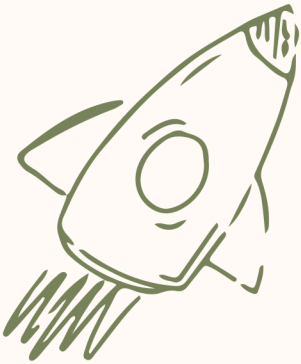
A čo toto všetko znamená v praxi práce s mládežou?

Samotná práca s mládežou slúži pozitívnemu rozvoju mladých ľudí. Hoci v praxi práce s mládežou uplatňujeme prístup založený na ľudských právach, prinášame širšie spektrum očakávaných výsledkov v oblasti pozitívneho rozvoja a rastu. Prvky HRBA v práci s mládežou zaručujú zmysluplnú účasť mladých ľudí, zodpovednosť voči nim ako hlavným príjemcom služieb práce s mládežou, nediskrimináciu a rovnosť a posilnenie ich postavenia.

Ale ako to urobíme v praxi?

Podľa Európskej komisie musíme mať pri integrácii prístupu založeného na ľudských právach do všetkých procesov na pamäti nasledujúce strategické otázky:

- Zameriava sa celkový cieľ na realizáciu ľudských práv, najmä pre ľudí žijúcich v zraniteľných situáciách?
- Reaguje intervencia a zodpovedajúce aktivity na záujmy, potreby a nedostatky v kapacitách držiteľov práv?
- Podporuje intervencia zmysluplnú a inkluzívnu účasť držiteľov práv?
- Prispieva intervencia k posilneniu transparentnosti a zodpovednosti zodpovedných osôb?

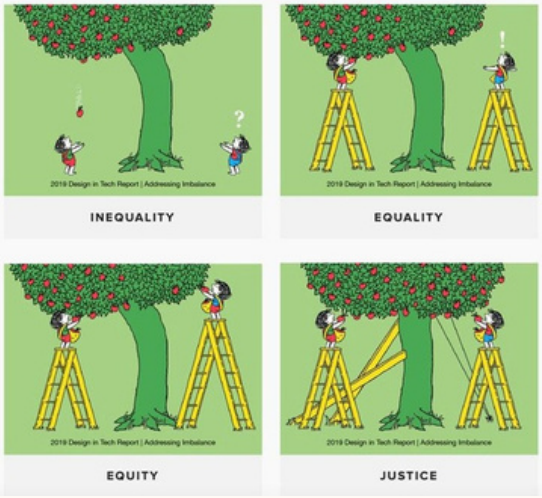

Ako sú prepojené prístupy založené na ľudských právach a intersekcionalite?

Prístup založený na ľudských právach (HRBA) a intersekcionalita sú úzko prepojené vo svojom cieli presadzovať rovnosť, spravodlivosť a rešpektovanie práv každého. HRBA sa zameriava na zabezpečenie toho, aby boli ľudské práva každého rešpektované, chránené a napĺňané bez ohľadu na jeho pôvod. Zdôrazňuje, že vlády a inštitúcie by mali byť zodpovedné za dodržiavanie týchto práv a že ľudia by mali mať slovo v rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú ich životy. Základnou myšlienkou je, že nikto by nemal byť vynechaný alebo nespravodlivo zaobchádzaný na základe toho, kým je alebo odkiaľ pochádza.

Intersekcionalita nám na druhej strane pomáha pochopiť, že skúsenosti ľudí sú formované mnohými rôznymi aspektmi ich identity, ako je rasa, pohlavie, trieda, zdravotné postihnutie a ďalšie. Tieto faktory neexistujú len tak samostatne, ale prekrývajú sa a navzájom sa ovplyvňujú jedinečnými spôsobmi. Keď na HRBA aplikujeme intersekcionálnu optiku, pomáha nám to vidieť, ako tieto prekrývajúce sa identity môžu vytvárať rôzne typy výziev pre ľudí, najmä pre tých z marginalizovaných skupín. Namiesto toho, aby sa so všetkými zaobchádzalo rovnako, intersekcionálny prístup zabezpečuje, aby politiky a riešenia zohľadňovali špecifické bariéry, ktorým ľudia čelia na základe svojich komplexných identít.

HRBA a intersekcionalita spolu vytvárajú silnejší a inkluzívnejší prístup k ľudským právam. Intersekcionalita zabezpečuje, že HRBA neuplatňuje len univerzálne riešenie, ale uznáva aj rozmanité skúsenosti jednotlivcov. Aby sme týmto konceptom lepšie porozumeli, musíme vysvetliť aj nasledujúce koncepty. Nižšie uvedená karikatúra, ktorú nakreslil Tony Ruth, demonštruje rôzne prístupy, ktoré môžeme prijať, aby sme zabezpečili, že všetci ľudia budú mať prístup k programom Komunitnej ligy.

Nerovnosť sa vzťahuje na nerovnomerné rozdelenie zdrojov, príležitostí a privilégií medzi rôznymi skupinami v spoločnosti. Môže sa prejavovať v rôznych formách, ako sú ekonomické, sociálne, politické a vzdelávacie nerovnosti, kde niektorí jednotlivci alebo skupiny majú väčší prístup k výhodám alebo príležitostiam ako iní z dôvodu faktorov, ako je rasa, pohlavie, sociálno-ekonomické postavenie, zdravotné postihnutie alebo geografická poloha.

Rovnosť sa vzťahuje na koncept rovnakého zaobchádzania so všetkými a zabezpečenia rovnakých príležitostí, práv a prístupu k zdrojom pre každého. Znamená to, že nikto nie je diskriminovaný na základe faktorov, ako je rasa, pohlavie, vek, náboženstvo alebo sociálno-ekonomické postavenie. V praxi sa rovnosť zameriava na vytvorenie spravodlivého prostredia, v ktorom majú jednotlivci rovnaké šance uspieť, zúčastniť sa a využívať príležitosti.

Rovnosť však často predpokladá, že všetci začínajú z rovnakého miesta. Hoci to teoreticky funguje, v skutočnosti sa ľudia môžu stretávať s rôznymi prekážkami na základe svojej identity alebo iných okolností.

Tu prichádza na rad **rovnosť** – ide o spravodlivosť a zabezpečenie toho, aby každý mal zdroje a podporu, ktoré potrebuje na dosiahnutie rovnakých výsledkov, pričom sa uznáva, že ľudia nezačínajú z rovnakého miesta. Na rozdiel od rovnosti, ktorá zaobchádza so všetkými rovnako bez ohľadu na ich okolnosti, rovnosť uznáva, že niektorí jednotlivci alebo skupiny môžu čeliť väčším prekážkam ako iní kvôli faktorom, ako je rasa, pohlavie, zdravotné postihnutie alebo socioekonomické postavenie.

Na dosiahnutie rovnosti možno tým, ktorí čelia týmto prekážkam, poskytnúť dodatočnú podporu alebo úpravy. V podstate sa rovnosť zameriava na vytváranie spravodlivých príležitostí riešením špecifických potrieb jednotlivcov, a nie na rovnaké zaobchádzanie so všetkými. Na rozdiel od prístupu založeného na potrebách, ktorý môže byť reaktívny a riešiť problémy hneď, ako vzniknú, **spravodlivosť** proaktívne pracuje na vytváraní spravodlivých systémov a štruktúr, kde sú dodržiavané práva každého a nerovnosti sú spochybňované. Snaží sa nielen reagovať na okamžité potreby, ale aj riešiť základné príčiny nespravodlivosti v spoločnosti.

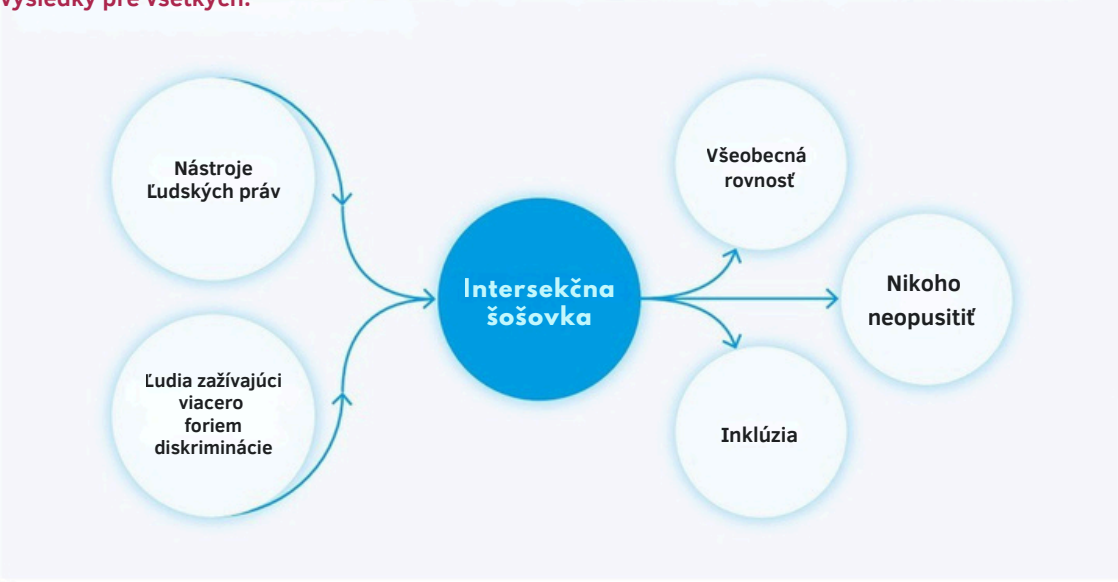
Spravodlivosť možno rozdeliť do rôznych foriem:

Distributívna spravodlivosť: Zabezpečenie spravodlivého rozdelenia zdrojov, príležitostí a výhod v celej spoločnosti, najmä medzi tých, ktorí ich najviac potrebujú.

Restoratívna spravodlivosť: Zameriava sa na nápravu škôd spôsobených priestupkom, často zapojením komunity a obete do procesu vyvodzovania zodpovednosti a uzdravovania.

Sociálna spravodlivosť: Širší koncept, ktorého cieľom je riešiť systémové nerovnosti a zabezpečiť, aby všetci jednotlivci, najmä marginalizované skupiny, mali prístup k rovnakým príležitostiam a ochrane.

Aplikácia prierezového pohľadu pomáha prepojiť nástroje v oblasti ľudských práv s cieľom riešiť viacero foriem diskriminácie, ktorým ľudia čelia. Len tak budeme schopní dosiahnuť rovnaké výsledky pre všetkých.

Zdroj: Sprievodca a súbor nástrojov pre intersekcionalitu agentúry OSN pre ženy sú k dispozícii tu.

> ***Nemôžeme zabezpečiť spravodlivosť bez pochopenia intersekcionality a uplatňovania intersekcionálnej optiky v našej práci.***

Pochopenie intersekcionality

Intersekcionalita je koncept, ktorý nám pomáha pochopiť, ako sa rôzne aspekty identity človeka, ako je rasa, pohlavie, trieda, sexualita, schopnosti a ďalšie, prelínajú a formujú jeho skúsenosti jedinečným spôsobom. Tento termín prvýkrát zaviedla vedkyňa Kimberlé Crenshaw koncom 80. rokov 20. storočia, aby zdôraznila, ako sa sociálne identity prekrývajú a ako to ovplyvňuje skúsenosti ľudí s diskrimináciou a privilégiami.

Napríklad, černoška môže čeliť rasizmu aj sexizmu, ale tieto skúsenosti nie sú jednoducho aditívne– vzájomne sa ovplyvňujú a vytvárajú odlišnú formu diskriminácie. Intersekcionalita nám ukazuje, že ľudia sú ovplyvnení viacerými vrstvami znevýhodnenia alebo privilégií, ktoré nemožno úplne pochopiť, ak sa zameriame iba na jednu identitu naraz.

> ***„Intersekcionalita nie je prístup typu „pridaj a premiešaj“, ani „neposkytuje definitívne odpovede na sociálne problémy“; namiesto toho prehodnocuje naše chápanie marginalizácie a „vytvára priestor pre reflexívne zváženie a kritické zapojenie“.***
>
> Pani Rashida Manjoo, Organizácia Spojených národov

Vrstvy diskriminácie vychádzajú z myšlienky, že ľudia nie sú rovnaký – ich identita má mnoho častí a tieto časti môžu ovplyvniť to, ako vnímajú diskrimináciu. Napríklad niekto môže čeliť rôznym výzvam v závislosti od toho, či je do hry zapojený jeho rasa, pohlavie, zdravotné postihnutie alebo iné aspekty jeho identity. Tieto vrstvy nám ukazujú, prečo je také dôležité vidieť človeka ako celku a pochopiť jeho jedinečnú skúsenosť.

Ak sa zameriame iba na jednu časť ich identity, mohli by sme prehliadnuť širší obraz nerovnosti, ktorej čelia. Aby sme skutočne dosiahli zmenu, musíme k veciam pristupovať prierezovo, zohľadniť všetky rôzne aspekty identity človeka a pracovať na zmene systémov, ktoré tieto formy diskriminácie udržiavajú v chode.

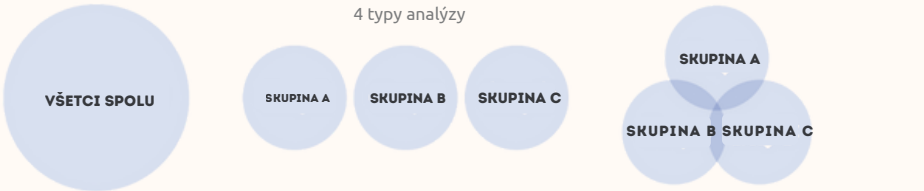
Prečo je v práci s mládežou potrebná intersekcionalita?

Intersekcionalita je v práci s mládežou kľúčová, pretože mladí ľudia sú vo fáze, keď si uvedomujú, kto sú. Vtedy sa ich identity začínajú formovať a formovať to, ako vnímajú svet. Keďže mladí ľudia stále objavujú samých seba, môžu byť obzvlášť citliví na to, ako ich vnímajú ostatní a ako sa k nim spoločnosť správa.

Mladí ľudia s prekrývajúcimi sa identitami, ako napríklad LGBTQ+ identita a nízkopríjmová rodina, môžu čeliť výzvam, ktoré sa líšia od výziev niekoho, kto čelí iba jednej z týchto problémov. Pochopenie intersekcionality pomáha pracovníkom s mládežou vidieť ucelený obraz o tom, kto mladý človek je a čím si môže prechádzať. Zabezpečuje, aby sa ignorovali skúsenosti ani potreby nikoho, a pomáha vytvárať priestory, kde sa všetci mladí ľudia cítia cenení a podporovaní počas svojho rastu.

Pochopenie intersekcionality v práci s mládežou podporuje empatiu a uvedomelosť. Umožňuje pracovníkom s mládežou presadzovať sociálnu spravodlivosť, bojovať proti nerovnostiam a vytvárať inkluzívnejšie priestory. Zdôrazňuje tiež dôležitosť načúvania mladým ľuďom, pretože sú expertmi na svoje vlastné životy a môžu poskytnúť cenný pohľad na prekážky, ktorým čelia.

Intersekcionalita je skôr otázkou myslenia než technickým prístupom. Nejde len o aplikáciu súboru pravidiel alebo teórií na vysvetlenie všetkého – ide o prístup k práci s mládežou s otvorenosťou voči pochopeniu komplexnosti identity a skúseností každého mladého človeka.

Súhrná analýza | Nesúhrná analýza | Intersekcionálna Analýza

Adaptované z príručky a súpravy nástrojov OSN pre intersekcionalitu žien, ktoré sú k dispozícii tu.

10 krokov na vykonanie intersekcionálnej analýzy

1 Pochopenie intersekcionality

Intersekcionalita sa vzťahuje na prepojenie sociálnych kategórií, ako je rasa, pohlavie, trieda, sexualita a schopnosti – ktoré všetky formujú skúsenosti a príležitosti jednotlivca. Intersekcionálny prístup skúma, ako sa rôzne sociálne identity prelínajú a ovplyvňujú skúsenosti s útlakom a privilégiami.

V práci s mládežou je uplatňovanie prierezového pohľadu nevyhnutné na zabezpečenie uspokojenia potrieb a reality rôznorodej mládeže. Mladí ľudia neprežívajú život len z jedného hľadiska svojej identity a neuznanie ich prelínajúcich sa identít môže viesť k politikám alebo praktikám, ktoré vylučujú alebo poškodzujú marginalizované skupiny.

Intersekcionalita umožňuje pracovníkom s mládežou pochopiť a riešiť prekrývajúce sa sociálne sily, ktoré ovplyvňujú prístup mladých ľudí k zdrojom, príležitostiam a podpore. Podporuje rozvoj inkluzívnejšieho a spravodlivejšieho prostredia, kde môže každý mladý človek bez ohľadu na svoje pôvod prosperovať.

2 Uznanie zložitosti

Pri použití intersekcionálnej analýzy znamená uznanie komplexnosti pochopenie toho, že životy ľudí formuje mnoho rôznych faktorov naraz – ako je rasa, pohlavie, etnická príslušnosť, sexualita, schopnosti atď. Tieto aspekty sa nesčítavajú len tak samostatne – prelínajú sa a vzájomne pôsobia jedinečným spôsobom pre každého človeka.

Preto je dôležité si uvedomiť, že identita každého mladého človeka je viacvrstvová a premenlivá, pričom každá vrstva ovplyvňuje jeho skúsenosti a perspektívu rôznymi spôsobmi.

Intersekcionálna analýza nás núti pozrieť sa na celkový obraz, aby sme presnejšie pochopili skúsenosti ľudí a ponúkli podporu, ktorá skutočne zodpovedá ich jedinečným situáciám.

3 Vyhnite sa predsudkom

Aj keď identity ako rasa, pohlavie a socioekonomické postavenie zohrávajú úlohu pri formovaní skúseností niekoho iného, nemali by sa používať na vytváranie predpokladov o danej osobe. Keď sú jednotlivci označovaní na základe jednej identity, môže to viesť k stereotypom a zjednodušeným názorom, ktoré neodrážajú úplnú realitu toho, kým sú.

Intersekcionálna analýza nás nabáda vnímať identity ako komplexné a viacvrstvové. Skúsenosti alebo potreby niekoho nemožno predvídať len na základe znalosti niekoľkých aspektov jeho identity. Je dôležité pozerať sa za hranice nálepiek a vyhýbať sa zaraďovaniu ľudí do rigidných kategórií, pričom je dôležité pochopiť, že príbeh každého človeka je formovaný jedinečnými spôsobmi, akými jeho identity interagujú.

4 Identifikujte bariéry

Identifikácia bariér je kľúčom k pochopeniu intersekcionálnej analýzy, pretože vytvárajú významné rozdiely v rovnosti v spoločnosti. Mnohé z týchto bariér pramenia zo systémových problémov v spoločnosti, ako sú diskriminačné zákony, ekonomické rozdiely a sociálne stigmy, ktoré najviac postihujú marginalizované komunity.

Existuje niekoľko nástrojov a metodík na identifikáciu systémových bariér. Na jednej strane je analýza politík nevyhnutná pre pochopenie existujúcich rámcov a identifikáciu medzier. Na druhej strane je rovnako dôležité preskúmať spoločenské názory, stereotypy a zaužívané praktiky, ktoré prehlbujú existujúce medzery a bariéry.

Je kľúčové zapojiť do tohto procesu mladých ľudí, pretože práve oni najlepšie chápu prekážky, s ktorými sa stretávajú.

5 Pochopte dynamiku moci

Dynamika moci formuje vzťahy a interakcie v rôznych kontextoch a ovplyvňuje ich kto má prístup k zdrojom, príležitostiam a rozhodovacím procesom.

Rozpoznanie tejto dynamiky pomáha odhaliť systémové nerovnosti a privilégiá, ktoré majú určité skupiny, zatiaľ čo iné sú ešte viac zatlačené dozadu.

V práci s mládežou existuje určitá mocenská dynamika medzi pracovníkmi s mládežou a mladými ľuďmi, ale táto by sa nemala vnímať ako hierarchia, ktorá posilňuje nerovnosť. Namiesto toho je kľúčové pristupovať k tejto dynamike ako k vzťahu založenému na spolupráci, v ktorom pracovníci s mládežou uľahčujú posilnenie postavenia, vedenie a podporu mládeže.

6 Podporujte zmysluplnú účasť mládeže

Nič o mládeži bez mládeže – zmysluplná účasť mládeže je základným princípom v práci s mládežou, ktorý zdôrazňuje dôležitosť zapojenia mladých ľudí do rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú ich životy. Aplikácia prierezového pohľadu na účasť zabezpečuje, že rozmanité identity a skúsenosti mládeže sú uznané a ocenené, čím sa podporuje inkluzívne prostredie, kde sú počuť všetky hlasy.

7 Podporujte neustále učenie a reflexiu

Intersekčná práca s mládežou si vyžaduje neustále vzdelávanie a sebareflexiu. Pracovníci s mládežou by mali byť informovaní o vyvíjajúcich sa sociálnych otázkach, spochybňovať svoje predsudky a kriticky hodnotiť svoje postupy. Neustála reflexia je potrebná na zorientovanie sa v zložitosti spoločnosti a efektívne reagovanie na rozmanité potreby mladých ľudí.

8 Vyhľadajte podporu a spolupracujte

V intersekcionálnej práci s mládežou je kľúčové si uvedomiť, že riešenie zložitých životov mladých ľudí si často vyžaduje viac než len individuálne znalosti alebo odborné znalosti. Žiaden jednotlivec nedokáže úplne pochopiť alebo vyriešiť rozmanité problémy, ktorým čelia mladí ľudia, najmä ak sa tieto problémy prelínajú v oblastiach, ako je rasa, pohlavie, socioekonomické postavenie a schopnosti. Preto by sa pracovníci s mládežou mali cítiť oprávnení požiadať o podporu a spolupracovať s ostatnými vrátane kolegov, špecialistov a komunitných organizácií.

Táto spolupráca môže ponúknuť nové perspektívy, spoločné zdroje a prístup k odborným znalostiam, ktoré posilnia schopnosť riešiť jedinečné a často zložité výzvy, ktorým čelia marginalizovaní mladí ľudia.

9 Obhajujte sociálnu spravodlivosť

Presadzovanie sociálnej spravodlivosti cez optiku intersekcionálnej analýzy je nevyhnutné pre vytváranie spravodlivých politík a praktík, ktoré uznávajú rozmanité skúsenosti marginalizovaných skupín. Intersekcionálna obhajoba nielenže zdôrazňuje potrebu inkluzívnych politík, ale tiež zabezpečuje, aby hlasy tých, ktorých systémová nespravodlivosť najviac postihuje, boli ústredným bodom diskusie. Sociálnu spravodlivosť nemožno úplne dosiahnuť bez intersekcionálneho prístupu, ktorý je tiež silne prepojený s prístupom založeným na ľudských právach.

10 Neexistuje žiadny pevný kontrolný zoznam pre prierezovú analýzu

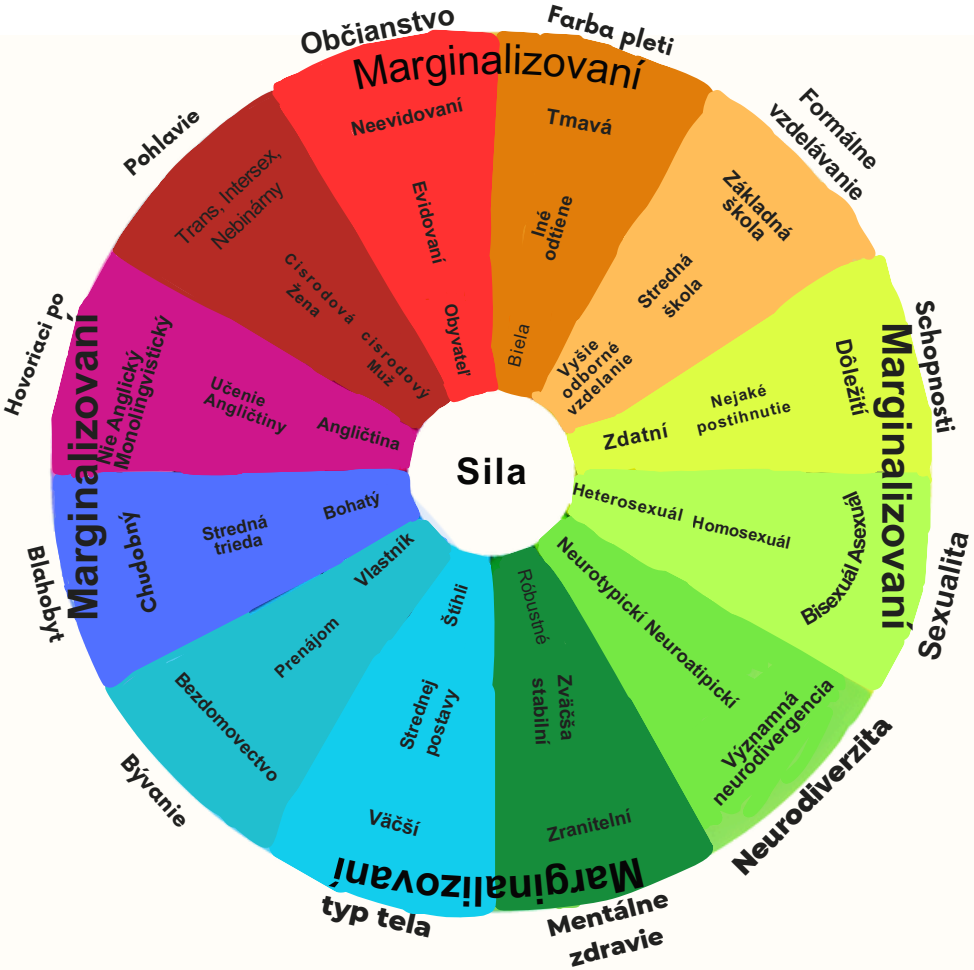
Pochopenie, že neexistuje jediný recept na aplikáciu intersekcionálneho prístupu, je nevyhnutné. Intersekcionalita je vo svojej podstate flexibilná a závislá od kontextu, formovaná jedinečnou sociálnou, kultúrnou a politickou krajinou, v ktorej pôsobí. Rôzne kontexty – ako napríklad geografická poloha, kultúrne normy a špecifické spoločenské problémy – si vyžadujú rôzne aplikácie intersekcionality. Intersekcionalita nie je statickým rámcom, ale slúži ako dynamická šošovka, ktorá sa vyvíja spolu so spoločnosťou a odráža zmeny v jej štruktúrach, mocenskej dynamike a sociokultúrnych kontextoch.

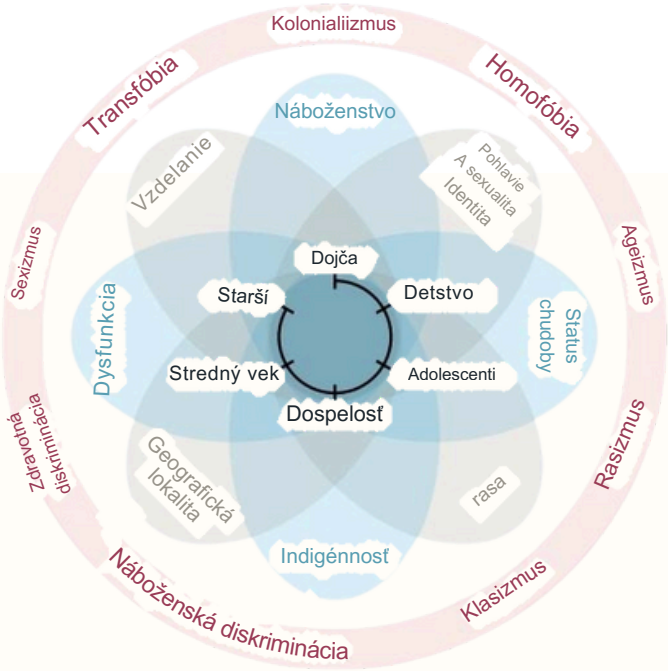

PRAKTICKÉ NÁSTROJE

Kolo moci/privilégií

Zdroj: „Sprievodca a súbor nástrojov OSN pre intersekcionalitu žien“ dostupný tu. _____

Čo je a čo nie je intersekcionalita

Zameranie intersekcionality	Čo to je...	Čo to nie je...
Sociálna nerovnosť	Vzájomne konštituované a prelínajú sa sociálne kategórie	Sčítanie výhod a odčítanie nevýhod
Dynamická povaha nerovnosti	Nerovnosti ako dynamické vzťahy	Statické a izolované skúmanie nerovností
Kontextová závislosť	Pochopenie toho, že konfigurácie napájania závisia od času a miesta	Predpoklady týkajúce sa dôležitosti jednej alebo viacerých sociálnych kategórií
Štrukturálny a politický kontext	Štrukturálne a politické faktory, ktoré formujú nerovnosti	Zameranie na individuálne správanie bez zohľadnenia štrukturálnych a politických obmedzení
Mocenské vzťahy	Prieskum toho, ako sú sociálne nerovnosti formované mocenskými vzťahmi.	Neznalosť vplyvu mocenských vzťahov na sociálne nerovnosti
Dôsledky pre najznevýhodnejšie osoby	Zameranie sa na dôsledky pre tých, ktorí sú v rámci skupiny najviac marginalizovaní.	Zamerajte sa na dôsledky pre tých, ktorých status je v rámci skupiny chránený alebo povýšený
Reflexivita	Reflexia odborníkov z praxe o tom, ako ich vlastné identity z prostredia formujú výskumný proces a interpretáciu výsledkov.	Snaha odborníkov úplne sa vylúčiť z procesu výskumu a analýzy

Kontrolný zoznam pre uplatňovanie intersekcionality

Vyvinuté spoločnosťou ParlAmericas

Zoznam pre uplatňovanie intersekcionality

Vo vašom prehľade legislatívy...

- Ako rôzne sociálne skupiny vnímajú definovaný problém alebo cieľ(e) návrhu zákona? Bola vykonaná situačná analýza (interakcia medzi jednotlivcami a inštitúciami)? A čo historická analýza?
- Zohľadňuje návrh zákona zložitosť života ľudí, alebo sa úzko opiera o hľadanie sociálnych identít a skúseností na princípe „buď/alebo“?
- Pri posudzovaní v súvislosti s inými právnymi rámcami vo vašej krajine, poslúži nový zákon na transformáciu nerovnosti alebo zachová status quo? Mohol by mať konkrétne výsledky alebo dôsledky pre marginalizované skupiny?
- Mohlo by to interagovať s inými zákonmi spôsobom, ktorý by priamo alebo nepriamo upevnil alebo zhoršil vzorce diskriminácie? Ak áno, dá sa tomu vyhnúť doplnením alebo vymazaním?

Pri vašom hodnotení rozpočtov...

- Prešiel štátny rozpočet participatívnymi a zmysluplnými konzultáciami s rôznymi skupinami občanov?
- Bol vo všetkých fázach rozpočtového procesu aplikovaný prierezový rodový pohľad? Ak nie, aký typ technickej podpory by bol potrebný na jeho zavedenie pred ďalšou rozpravou o rozpočte?
- Boli pri prideľovaní zdrojov programom konzultované cieľové skupiny príjemcov s cieľom maximalizovať ich vplyv?
- Sú ďalšie zdroje potrebné na poskytovanie odbornej prípravy tých, ktorí sú zodpovední za implementáciu vládnych politík alebo programov v súlade s princípmi ľudských práv (napr. v sektore zdravotníctva, spravodlivosti a vzdelávania)?

Vo svojej dozornej úlohe

- Sú vládne programy založené na údajoch rozdelených podľa pohlavia a iných relevantných faktorov, ako sú vek, etnická príslušnosť, (postihnutie) schopnosti, sociálno-ekonomické postavenie a sexuálna orientácia?
- Mohli by byť kvantitatívne zdroje (napr. štatistiky) doplnené kvalitatívnymi dôkazmi z fokusových skupín alebo ústnymi svedectvami?
- Uznáva vláda pri navrhovaní a poskytovaní služieb celé spektrum potenciálnych prekážok prístupu k nim?
- Ako sa hodnotí úspech vládnych programov? Čie skúsenosti sa zohľadňujú?

Vo vašom volebnom obvode reprezentačná úloha...

- Sú radnice alebo fóra, ktoré organizujete, prístupné všetkým členom komunity? Napr., je možné sa na miesto bezpečne dostať verejnou dopravou? Je bezbariérové? Je zabezpečená starostlivosť o deti? Sú splnené tlmočnícke/prekladateľské potreby?
- Aké existujú príležitosti na integráciu hlasov a perspektív historicky marginalizovaných jednotlivcov do vašich rozhodovacích procesov?
- Zohľadňuje sa aj rozmanitosť v rámci skupín, ktoré boli tradične vylúčené?
- Sú pri vašich konzultáciách stále tie isté dominantné skupiny? Ak áno, ako možno integrovať nové perspektívy?

Záver

Práca s mládežou preukázateľne významne prispieva k transformácii životov a budovaniu inkluzívnejších a spravodlivejších komunít. Prijatím prístupu založeného na ľudských právach (HRBA) a uplatnením prierezového pohľadu môžu pracovníci s mládežou vytvoriť zmysluplnú zmenu pre mladých ľudí zo všetkých prostredí. Tieto rámce zabezpečujú, že mladí ľudia sú nielen podporovaní, ale aj uznaní ako aktívni účastníci a činitelia zmien vo svojom vlastnom živote a v spoločnosti.

V tejto príručke sme skúmali dôležitosť HRBA a intersekcionality pri pochopení a riešení jedinečných výziev, ktorým čelia mladí ľudia. Poskytli sme teoretické základy spolu s praktickými nástrojmi, cvičeniami a stratégiami, ktoré pomôžu pracovníkom s mládežou integrovať tieto prístupy do ich každodennej praxe. Od podpory zmysluplnej účasti až po obhajobu sociálnej spravodlivosti, kroky uvedené v tejto príručke majú za cieľ posilniť postavenie pracovníkov s mládežou pri riešení systémových bariér, presadzovaní rovnosti a dodržiavaní práv a dôstojnosti všetkých mladých ľudí.

Pre pracovníkov s mládežou sa cesta tu nekončí. Táto príručka slúži ako východiskový bod, ale neustále učenie sa, reflexia a spolupráca sú nevyhnutné pre prehĺbenie vášho vplyvu. Počúvajte mladých ľudí, učte sa z ich skúseností a zostaňte otvorení prispôsobovaniu svojich prístupov. Výzvy nerovnosti a diskriminácie sú zložité, ale s odhodlaním a správnymi nástrojmi môžu pracovníci s mládežou zohrať kľúčovú úlohu pri budovaní sveta, v ktorom má každý mladý človek príležitosť prosperovať.

Povzbudzujeme vás, aby ste si poznatky z tejto príručky uplatnili vo svojej práci, spochybnili existujúce systémy nerovnosti a vytvorili priestory, kde sa všetci mladí ľudia cítia cenení, zahrnutí a posilnení. Spoločne môžeme zabezpečiť, aby práca s mládežou bola hnacou silou pozitívnych a trvalých zmien.

Zdroje a ďalšie čítanie

Kľúčové zdroje:

- Rada Európy (2020) Práca s mládežou v centre pozornosti.
- Barbara Giovanna Bello (2008) Mandala identity a intersekcionality.
- Rada Európy „Intersekcionalita a viacnásobná diskriminácia“
- Rada Európy (2021) Správa z online konzultačného stretnutia na tému „začlenenie intersekcionality v oblasti mládeže“
- Medzinárodné partnerstvá Európskej komisie (2021) Uplatňovanie prístupu založeného na ľudských právach v medzinárodných partnerstvách
- Aktualizovaný súbor nástrojov na umiestnenie držiteľov práv do centra susedstva, rozvoja a spolupráce EÚ.
- Zdravotná politika a plánovanie (2016) 10 najlepších zdrojov o intersekcionalite s dôrazom na krajiny s nízkymi a strednými príjmami, dostupné tu. Make Way „Intersekcionalita 101“.
- Kanadské inštitúty pre výskum zdravia (2021) Séria Meet the Methods: Návrh kvantitatívnej intersekcionálnej štúdie a zber primárnych údajov.
- Odborový zväz sociálnych pracovníkov (2022) Intersekcionalita je cenným nástrojom pre prax sociálnej práce.

Kontakt

ECYC - European Confederation of Youth Clubs

ECYC - European Confederation of Youth Clubs

@ecycinsta

ECYC – Európska konfederácia klubov mládeže
Rue d'Edimbourg 26, Brusel, 1050, Belgicko
www.ecyc.org info@ecyc.org